

Արմեն ՀԱՅՐԱՊԵՏՅԱՆ

ԱՐԽԻՎԱՅԻՆ ՓԱՍՏԱԹՂԹԵՐՆ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԱՊՈԼԻ ԳԱՎԱՌԻ XIX դ. 50-60-ԱԿԱՆ ԹԹ. ԺՈՂՈՎՐԴԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

Վերջին տարիներին, գերազանցապես կապված տարածաշրջանում տիրող նոր, հաճախ ոչ հայանապաստ ռազմաքաղաքական իրադրության հետ, զգալիորեն աճել է հետաքրքրությունը ժողովրդագրական հիմնախնդիրների նկատմամբ: Այդ է առճառը, որ մենք ձեռնամուխ ենք եղել ՀՀ ԳԱԱ Շիրակի հայագիտական հետազոտությունների կենտրոնի կողմից հրատարակվող «Գիտական աշխատություններ» հանդեսում հետախու պարբերաբար վեր հանել ու հրատարակել նմանօրինակ փաստաթղթերի շարք: Ժողովրդագրական հիմնախնդիրներին վերաբերող արխիվային այս փաստաթղթերը, իրենց անխուսափելի բացթողումներով ու թերություններով հանդերձ, կարևորագույն տեղեկություններ են հաղորդում XIX դարի երկրորդ կեսի և XX դարասկզբի Հայաստանի բնակավայրերի քանակի, բնակչության ազգային ու դասակարգային կազմի, նրա կենսաբանական և մեխանիկական շարժերի և այլնի մասին:

Հրատարակվող այս փաստաթղթերը ներկայացնում են Ալեքսանդրապոլ քաղաքի և համանուն գավառի XIX դարի 50-60-ական թվականների բնակչության շարժման օրինաչափությունները, քաղաքում և գավառում տեղաբաշխված հայ և օտարազգի բնակչության թիվը, նրանց դավանանքը, մահը, ծնունդը, ամուսնությունը և այլն: Փաստաթղթերի ընտրությունը որոշակի ժամանակահատվածի համար կատարվել է այն սկզբունքով, որպեսզի պարզ պատկերացվի բնակչության շարժման դինամիկան:

Մեր կարծիքով, հրատարակվող փաստաթղթերը հարուստ նյութ կտան Հայաստանի առաջնակարգ քաղաքներից մեկի՝ Ալեքսանդրապոլի, XIX դարի 50-60-ական թվականների ժողովրդագրության վերաբերյալ, պրոբլեմային մի խնդիր, որն արդիական ու կարևոր է այսօր ուսումնասիրողների համար:¹

Հավաքածուում ընդգրկված 12 փաստաթղթերից առաջին 5-ը ընտրված են «Կամերալ ցուցակագրում» ֆոնդից (տե՛ս ՀԱԱ Ֆ. Պ-93, ցուցակ 1, գործ 97, 109, 110)² և վերաբերում են Երևանի նահանգի Ալեքսանդրապոլի գավառի 1852 թ. կամերալ ցուցակագրմանը: Հաջորդ 7 փաստաթղթերն ընտրված են «Երևանի նահանգային վիճակագրական կոմիտե» ֆոնդից (տե՛ս ՀԱԱ Ֆ. Պ-125, ցուցակ 1, գործ 14) և վերաբերում են 1865 թ.: Վերը նշվածից ելնելով և՛ առաջին, և՛ երկրորդ դեպքում փաստաթղթերում տարեթվեր և ստորագրություններ այլևս չենք նշում:

Դասակարգված լինելով ժամանակագրական կարգով՝ փաստաթղթերը նախատեսված են մասնագետ-պատմաբանների, ինչպես նաև ընթերցող լայն հասարակության համար:

¹ Մինչև XIX դարի 90-ական թվականներն Անդրկովկասյան երկրամասում ցարական իշխանությունների կողմից անցկացված աշխարհագրերի ժամանակ լուրջ բացթողումներն ու թերացումներն անխուսափելի էին. կա փոքրահասակների ակնբախ բերհաշվառում՝ տասնյակ ընտանիքների շարքում 1-5 տարեկան երեխաների կարելի է հանդիպել հազիվ մեկ-երկուսում, իսկ «0» տարեկաններ գրեթե զրոյություն չունեն, աշխարհագրի մեջ չեն մտել արտոնյալ դասակարգերը (ազնվականներ, հոգևորականներ և այլն), ինչպես նաև ոչ պետական հողերի վրա բնակվողները և այլն:

² Տեխնիկական դժվարություններից ելնելով՝ Ալեքսանդրապոլ քաղաքի և համանուն գավառի 1852 թ. կամերալ ցուցակագրման մատյանները հրատարակում ենք սեղմված վիճակում: Մատյաններն ամբողջությամբ տե՛ս ՀԱԱ Ֆ. Պ-93, ցուցակ 1, գործ 97, 109, 110:

ԵՐԵՎԱՆԻ ՆԱՀԱՆԳԻ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԱՊՈԼԻ ԳԱՎԱՌԻ ԿԱՄԵՐԱԼ ՑՈՒՑԱԿԱԳՐՈՒՄ
 1852 թ. Աղյուսակներ 1-5
 Ալեքսանդրապոլ քաղաքի 1852 թ. կամերալ ցուցակագրում

աղյուսակ 1

քաղաքային բնակչությունն ըստ դասերի	քրիստոնյա		մահմեդ. շիա		ընդամենը		
	ար.	իգ.	ար.	իգ.	ար.	իգ.	ընդ.
1. Արտոնյալ՝ ոչ հարկատու դաս							
ծառայող ռուս պաշտոնյաներ	8	3			8	3	11
խանական ընտանիքի անդամներ							
սաիդներ							
բեկեր							
հունա-ռուսական հոգևորականություն	2	4			2	4	6
հռոմեա-կաթոլիկական հոգևորականություն	6	2			6	2	8
հայ-առաքելական հոգևորականություն	25	22			25	22	47
հայ-կաթոլիկ հոգևորականություն	2	1			2	1	3
մահմեդական հոգևորականություն			2	1	2	1	3
Ընդամենը	43	32	2	1	45	33	78
2. Քաղաքային հարկատու դաս							
ռուսներ	6	5			6	5	11
հայեր	5390	5306			5390	5306	10696
հույներ	100	63			100	63	163
մահմեդականներ			210	200	210	200	410
հրեաներ	---	---			---	---	---
Ընդամենը	5496	5374	210	200	5706	5574	11280
Հ Ա Ն Բ Ա Գ Ո Ւ Մ Ա Բ Ը	5539	5406	212	201	5751	5607	11358

ՀԱԱ Ֆ. Պ- 93, ցուցակ 1, գործ 97, թթ. 1-652:

Երևանի նահանգի Ալեքսանդրապոլի գավառի Փամբակի տեղամասի
 1852 թ. կամերալ ցուցակագրում³

աղյուսակ 2

N	գյուղերը	ընտանի ք	ար.	իգ.	ընդամենը	դավանանքը
1	Ղալթախչի	71	230	173	403	հայ-առաքելական
2	Գյուլուջա	25	62	68	130	--/--
3	Նալբանդ	48	165	129	294	--/--
4	Վարդաբլուր	32	105	103	208	--/--
5	Կուրթան	50	216	189	405	--/--
6	Ղշլաղ	58	233	151	384	--/--
7	Լոռի	7	28	17	45	--/--

³ XIX դարի 40-ական թվականների կեսից բուն թափով սկսված Անդրկովկասյան երկրամասի ռուսականացման ցարական կառավարության ֆադեկյան քաղաքականության արդյունքն է-
 դան Ալեքսանդրապոլի գավառի Փամբակի և Լոռվա տեղամասերում ռուս վերաբնակների կող-
 մից հիմնված Վոսկրեսենովկա, Նիկիտինո, Վորոնցովկա և Պրիվոլնոյե գյուղերը (Այդ մասին
 մանրամասն տե՛ս ՀԱԱ Ֆ. Պ-93, ցուցակ 1, գործ 110, ՀԱԱ Ֆ. Պ-133, ցուցակ 1, գործ 329, թթ.
 355-361, գործ 359, թթ. 1-6: Հայրյան Ա., Հայաստանի ռուս վերաբնակները 1830-1920թթ., Եր.,
 1989: Кавказский календарь на 1899 год, Тифлис, 1898, отд. III, стр. 3-4.)

8	Ագարակ	23	103	84	187	--/--
9	Լեջան	4	14	8	22	--/--
10	Ղանդարի	9	35	24	59	--/--
1	Մեծ Բերանդ	127	518	428	946	--/--
12	Աղբուլաղ	54	197	138	335	--/--
13	Շահալի	27	156	126	282	--/--
14	Սարմուսաղի	21	105	80	185	--/--
15	Բոզիքենդ	57	233	147	380	--/--
16	Յաղուբլի	27	94	80	174	--/--
17	Ջելալօղլի	49	200	157	357	--/--
18	ՈՒՌՈՍ	11	34	28	62	--/--
19	Հայդարբեկ	17	62	55	117	--/--
20	Ղարալ	42	158	116	274	--/--
21	Դարբազ	14	62	46	108	--/--
22	Ղանջուղազ	18	49	45	34	շիա մահմեդական
23	Ղվզլորան	12	42	47	89	--/--
24	Արջուտ	20	88	84	172	սունի մահմեդական
25	Սարալ	23	61	87	148	--/--
26	Գալլավար	35	97	106	203	շիա մահմեդական
27	Վարդանլի	27	78	87	165	--/--
28	Ավդիբեկ	45	149	144	293	հայ-առաքելական
29	Մեծ Ղարաքիլիսա	161	599	443	1042	--/--
30	Հաջի Ղարա	42	178	124	302	--/--
31	Ղարամամադ	4	7	7	14	սունի մահմեդական
32	Համամլի	160	502	397	899	հայ-առաքելական
33	Ղարաբոյա	24	83	81	164	--/--
34	Գոզարան	38	99	69	168	--/--
35	Թափանլի	18	59	55	114	--/--
36	Վարդնոլ	92	245	188	433	--/--
37	Ղաչաղան	26	55	46	101	--/--
38	Շահնագար	53	159	178	337	--/--
39	Ղուրսալի	15	49	25	74	հայ-առաքելական
		17	72	58	130	շիա մահմեդական
40	Հոբարձի	10	36	32	68	հայ-առաքելական
41	Դարաքենդ	16	52	57	109	--/--
42	Հերիեր	40	198	141	339	--/--
43	Գյուլագարակ	28	87	66	153	--/--
44	Շիշթափա	13	56	55	111	--/--
45	Փոքր Ղարաքիլիսա	7	18	14	32	--/--
46	Սարչապետ	16	61	34	95	--/--
47	Ղարաքիլիսա 2-րդ	22	75	54	129	--/--
48	Վոսկրեսենովկա	61	194	181	375	աղանդավոր ռուս
49	Վորոնցովկա	170	450	476	926	--/--
50	Նիկիտինո	56	204	184	388	--/--
51	Պրիվոլնոյե	96	266	277	543	ուղղափառ ռուս
	<i>Ընդամենը</i>	<i>2138</i>	<i>7378</i>	<i>6189</i>	<i>13567</i>	

ՀԱԱ Ֆ. Պ- 93, ցուցակ 1, գործ 110, քթ. 1-835:

**Ալեքսանդրապոլի գավառի Շորագյալի տեղամասի
1852 թ. կամերալ ցուցակագրում⁴**

աղյուսակ 3

	գյուղերը	ընտան իք	ար.	իգ.	ընդամենը	դավանանքը
1	Ճգխլար	30	83	96	179	հայ-առաքելական
2	Փոքր Բեքի	26	72	55	127	--/--
3	Մեծ Բեքի	36	83	98	181	--/--
4	Ղայդուլի Դուզբենդ	18	44	56	100	--/--
5	Եսաուլ	64	155	178	333	--/--
6	Թաթար. Գյոզաղարա	21	51	65	116	մահմեդական
7	Փոքր Բյափանակ	29	86	52	138	հայ-առաքելական
8	Հաջինագար-Ղուլի	74	190	121	311	--/--
9	Փոքր Ղարաքիլիսա	237	548	650	1198	--/--
10	Թափաղուլակ	43	123	106	229	հայ-կաթոլիկ
11	Ղազանչի	61	123	93	216	հայ-առաքելական
12	Տավշանդշլաղ	72	240	170	410	--/--
13	Բազարխանա	32	116	83	199	--/--
14	Քեշիչբենդ	6	15	16	31	--/--
15	Մանջուխի	21	81	56	137	--/--
16	Մասուղի	17	61	50	111	հայ-առաքելական
		28	71	68	139	եզդի
17	Աբդուլ-Ռահման	10	37	20	57	հայ-առաքելական
18	Ղզրղուլա	7	35	26	61	--/--
19	Փոքր Ղըրխ	22	62	54	116	--/--
20	Սաբունջի	8	27	26	53	--/--
21	Արքիվալի 3-րդ	29	71	104	185	--/--
22	Ղազարապատ	54	144	168	312	--/--
23	Սարխար	46	115	99	214	--/--
24	Փոքր Բեքանդ	59	187	131	318	--/--
25	Ղասմալի	15	36	33	69	--/--
26	Բյաֆթառլի	43	122	81	203	հայ-կաթոլիկ
27	Չրալալի	42	98	79	177	հայ-առաքելական
28	Ղուլիջան	33	69	62	131	--/--
29	Ղուղաթ	31	72	59	131	--/--
30	Փոքր Ղանիջա	28	71	86	157	--/--
31	Եզանլար	40	119	91	210	--/--

⁴ Համաձայն 1852թ. կամերալ ցուցակագրման տվյալների 1842թ. համեմատությամբ Ալեքսանդրապոլի գավառի Շորագյալի տեղամասում գյուղական բնակավայրերի թիվը աճել էր 12-ով՝ (Բազարխանա, Քեշիչբենդ, Մանջուխի, Մասուղի, Աբդուլ-Ռահման, Ղզրղուլա, Փոքր Ղըրխ, Սաբունջի, Ախտուլի, Փամս, Փոքր Դուզբենդ, Ղզրղուլ (Ղուկասյան))՝ գյուղերի թիվը 76-ից հասցնելով 88-ի: Նորաստեղծ 12 գյուղերից յոթը հիմնվել էր փամբակցիների կողմից, մեկը՝ Մասուղիին՝ 1849 թ. Սարչապետից Շորագյալ գաղթած հայերի և եզդիների կողմից: Մյուս չորս գյուղերը Շորագյալի տեղամասում 1848-1850 թթ. ընթացքում հիմնել էին բնիկ շորագյալցիները: 1848 թ. Շորագյալի Ճգխլար և Դուզբենդ գյուղերից ելածները հիմնեցին Ղզրղուլա գյուղը: Փամսը, բնակեցվեց Փոքր Ղարաքիլիսայից ելածներով, իսկ 1849 թ. հիմնվեցին Փոքր Դուզբենդն ու Ղզրղուլը:

32	Աղին	55	133	164	297	--/--
33	Մեծ Քյափանակ	92	286	176	462	--/--
34	Դիրաքլար	40	107	91	198	--/--
35	Ջաջուռ	58	224	272	496	--/--
36	Բոզդողան	33	70	80	150	--/--
37	Արթիկ	116	356	332	688	--/--
38	Բողազքեսան	36	90	89	179	--/--
39	Սոգութի	82	177	235	412	--/--
40	Ջելար-Կեչուս	40	159	143	302	--/--
41	Փալուքի	33	68	117	185	հայ-կաթոլիկ
42	Բայանդուր	97	276	284	560	հայ-առաքելական
43	Մոլլա-Գյոկչա	63	170	170	340	--/--
44	Հոռոմ	114	296	284	580	--/--
45	Դահարլի	38	91	77	168	--/--
46	Չիրալի	38	94	105	199	--/--
47	Շիշթափա	15	44	38	82	հայ-կաթոլիկ
48	Ղզըլլոչ	20	49	64	113	հայ-առաքելական
49	Թաքնալի	21	71	80	151	--/--
50	Բանդևան	32	120	127	247	--/--
51	Թոփառլի	36	116	145	260	--/--
52	Օրթաքիլիսա	38	82	130	212	--/--
53	Մեծ Ղանլիջա	42	120	125	245	--/--
54	Իմիրլիսանլի	36	96	115	211	--/--
55	Արմութի	25	57	74	131	--/--
56	Սվանվերդի	61	142	150	292	--/--
57	Ալադուլի	13	49	26	75	--/--
58	Մեծ Արղիսվալի	58	144	145	289	--/--
59	Փամալ	13	50	34	84	--/--
60	Չոռլի	17	50	46	96	--/--
61	Ղեղաչ	19	62	49	111	--/--
62	Մահմուդջուղ	61	179	151	330	--/--
63	Շիրվաջուղ	61	165	162	327	--/--
64	Աղքիլիսա	33	107	78	185	--/--
65	Իլխիարի	78	210	245	455	--/--
66	Նորաշեն	41	98	96	194	--/--
67	Հայկ. Գյոզալդարա	22	65	37	102	--/--
68	Դուզքենդ	80	380	238	618	--/--
69	Սարիբաշ	13	28	36	64	--/--
70	Թալիբուլի	16	55	45	100	--/--
71	Քյալալի	19	49	45	94	--/--
72	Դարբանդ	20	49	72	121	--/--
73	Գյուրջի-Յոլ	26	68	101	169	--/--
74	Սոնգուռլի	31	75	86	161	--/--
75	Ղուքնի-Ղըշլաղ	8	32	27	59	--/--
76	Ճլովխանլի	25	51	45	96	--/--
77	Կապս	36	99	101	200	--/--
78	Իլլի-Ղարաքիլիսա	36	89	119	208	--/--
79	Ղափլի	42	97	96	193	--/--

80	Բաշգյուղ	43	127	110	237	--/--
81	Ղևիչաղ	33	94	98	192	--/--
82	Թոմարուաշ	44	145	116	261	--/--
83	Մեջիսլի	54	117	110	227	--/--
84	Ղզըլքիլիսա	75	167	175	342	--/--
85	Փոքր Դուզբենդ	15	39	28	67	--/--
86	Ղըրիսոզկիման	38	75	82	157	--/--
87	Ղոնախորան	47	124	154	278	--/--
88	Փոքր Արքիսկալի	25	85	61	146	--/--
	Ընդամենը	3685	10134	9813	19947	

ՀԱԱ Ֆ. Պ- 93, ցուցակ 1, գործ 109, թթ. 1-1060:

Ալեքսանդրապոլի գավառի գյուղական բնակչության էթնոժողովրդագրական դրույթյունը 1852թ. կամերալ ցուցակագրման տվյալներով

աղյուսակ 4

ազգությունը	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդամենը	%	գյուղերի թիվը
հայ	5226	15713	14210	29953	90	124 (լրիվ), 2 (մահմեդականների և եզդիների հետ խառը)
ռուս	383	1114	1118	2232	6.5	4 (լրիվ)
մահմեդական	186	580	610	1190	3	9 (լրիվ), 1 (հայերի հետ)
եզդի	28	71	68	139	0.5	1 (հայերի հետ)

ՀԱԱ Ֆ. Պ- 93, ցուցակ 1, գործ 109, 110:

Ալեքսանդրապոլի գավառի գյուղական բնակչության կրոնադավանաբանական պատկերը 1852 թ. կամերալ ցուցակագրման տվյալներով

աղյուսակ 5

դավանանքը	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդամենը	%	գյուղերի թիվը
հայ-առաքելական	4981	15021	13529	28550	85.5	113 (լրիվ), 2 (մահմեդականների և եզդիների հետ)
հայ-կաթոլիկ	245	726	677	1403	4.5	9 (լրիվ)
աղանդավորական ռուս	287	848	841	1689	4.9	3 (լրիվ)
ուղղափառ ռուս	96	266	277	543	1.6	1 (լրիվ)
շիա մահմեդական	118	373	367	740	2	5 (լրիվ), 1 (հայերի հետ)
սունի մահմեդական	47	156	178	334	0.7	3 (լրիվ)
աղանդավոր մահմեդական	21	51	65	116	0.3	1 (լրիվ)
եզդի	28	71	68	139	0.5	1 (լրիվ)

ՀԱԱ Ֆ. Պ- 93, ցուցակ 1, գործ 109, 110:

**ՀԱՏՎԱԾ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԱՊՈԼԻ ԳԱՎԱՌԱՊԵՏԻ ՆԱՀԱՆԳԱՅԻՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՐԱԾ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆԻՑ 1865 թ.⁵
Փաստաթղթեր 1-7**

փաստաթուղթ 1

Ալեքսանդրապոլ քաղաքի և համանուն գավառի ժողովրդագրական դրույթյունը 7 փետրվարի 1866 թ.

⁵ Ալեքսանդրապոլ քաղաքին և համանուն գավառին վերաբերող և 1865 թ. թվագրվող վիճակագրական այս տվյալները (փաստաթուղթ 1-7) Ալեքսանդրապոլի գավառապետի կողմից Երևանի մահանգային վիճակագրական վարչություն են ուղարկվել 1866 թ. փետրվարի 7-ին (տե՛ս Рапорт Александропольского уездного начальника, ՀԱԱ Ֆ. Պ-125, ցուցակ 1, գործ 14 թթ. 49-80):

1. Արտոնյալ՝ ոչ հարկատու դաս

- ա) ուղղափառներ երկու սեռից. ազնվականներ՝ 140, հոգևորականներ՝ 18, ընդ.՝ 158:
 - բ) հայ-առաքելականներ. ազնվականներ՝ 173, հոգևորականներ՝ 1182, ընդ.՝ 1355:⁶
 - գ) հայ-կաթոլիկներ. ազնվականներ՝ 19, հոգևորականներ՝ 67, ընդամենը՝ 86:
 - դ) մահմեդականներ. բեկեր՝ 22, զինվորականներ՝ 4, հոգևորականներ՝ 20, ընդամենը՝ 46
- Ընդամենը 1645**

2. Հարկատու՝ ոչ արտոնյալ դաս

- ա) պետական և վանքապատկան հողերի վրա նստակյաց ապրող գյուղացիներ և քաղաքային բնակչություն (երկու սեռից). ուղղափառներ՝ 904, հայ-առաքելականներ՝ 69978, հայ-կաթոլիկներ՝ 3152, մահմեդականներ՝ 2282, ռուս աղանդավորականներ (մոլոկաններ, դոլիտորներ, հնադավաններ և այլն)՝ 1256, հրեաներ՝ 37, արևապաշտ եզդիներ (նստակյաց)՝ 1686:
 - բ) քոչվորներ՝ 0:
- Ընդամենը 79295**

ՀԱՆՐԱԳՈՒՄԱՐ՝ Ալեքսանդրապոլ քաղաքում և համանուն գավառում արտոնյալ և ոչ արտոնյալ դասերից ապրում է 80940 մարդ (երկու սեռից):
ՀԱԱ Ֆ. Պ- 125, ցուցակ 1, գործ 14, քթ. 58-60

**Ալեքսանդրապոլ քաղաքի և համանուն գավառի
 ժողովրդագրական դրությունն ըստ դասերի 1865թ.**

փաստաթուղթ 2

№	դասերի անվանումը	քաղաքում		գավառում		ընդամենը	
		ար.	իգ.	ար.	իգ.	ար.	իգ.
1	Ազնվականություն						
	ազնվականներ	163	128	18	23	181	151
	խանական բնտանիքի անդամներ	---	---	---	---	---	---
	բեկեր	---	---	12	10	12	10
	աղայարներ	---	---	---	---	---	---
	քուրդ զինվորականներ	---	---	1	3	1	3
	Ընդամենը					194	164
2	Հոգևորականություն						
	ուղղափառ	7	7	2	2	9	9
	հայ-առաքելական	119	106	552	405	671	511
	հայ-կաթոլիկ	3	---	30	34	33	34
	մահմեդական	5	3	6	6	11	9
	Ընդամենը					724	563
3	Քաղաքային հարկատու դաս	8621	7651	---	---	8621	7651
4	Գյուղական հարկատու դաս	---	---	32695	30328	32695	30328
5	Զինվորական դաս						
	գործող գորքերում ծառայողներ	1758	156	---	---	1758	156
	պաշտոնաթող զինվորականներն իրենց կանանց ու դուստրերի հետ	14	17	8	11	22	28
	զինվորների երեխաներ	---	---	4	3	4	3
	Ընդամենը					1784	187
	ՀԱՆՐԱԳՈՒՄԱՐԸ	10690	8068	33328	30825	44018	38893

ՀԱԱ Ֆ. Պ-125, ցուցակ 1, գործ 14, քթ. 68-69:

**Ալեքսանդրապոլի գավառի ժողովրդագրական
 դրությունն ըստ դավանանքի**

փաստաթուղթ 3

⁶ Հայ-առաքելականներ և հայ-կաթոլիկներ բաժիններում «ազնվական» հասկացության տակ նկատի չունենք «ժառանգական ազնվականությունը»: Ազնվականի տիտղոս գավառում գերազանցապես շնորհիվ է ցարական իշխանություններին որևէ ծառայություն մատուցելու դիմաց:

№	ըստ դավանանքի	քաղաքում		գավառում		ընդամենը	
		ար.	իգ.	ար.	իգ.	ար.	իգ.
1	ուղղափառներ	233	245	286	298	519	543
2	ռուս աղանդավորականներ	67	57	564	568	631	625
3	հայ-առաքելականներ	8060	7238	29023	26855	37224	34109
4	հայ-կաթոլիկներ	140	119	1543	1436	1683	1555
5	հրեաներ	18	19	---	---	18	19
6	մահմեդականներ (շիա, սունի)	261	200	957	906	1218	1106
7	եզդիներ (արևապաշտ)	---	---	943	747	943	747
	Ընդամենը	8920	7894	33316	30810	42236	38704

ՀԱԱ Ֆ. Պ-125, ցուցակ 1, գործ 14, թ. 72:

**Ծնվածների թիվն Ալեքսանդրապոլի գավառում
ըստ դավանանքի 1865թ.**

փաստաթուղթ 4

№	ըստ դավանանքի	քաղաքում		գավառում		ընդամենը	
		ար.	իգ.	ար.	իգ.	ար.	իգ.
1	Ուղղափառներ						
	օրինաձին	12	13	9	13	21	26
	ապօրինաձին	---	---	---	---	---	---
2	Ռուս աղանդավորականներ						
	օրինաձին	5	9	18	17	23	26
	ապօրինաձին	---	---	---	---	---	---
3	Հայ-առաքելականներ						
	օրինաձին	378	325	1119	1032	1497	1357
	ապօրինաձին	1	---	---	---	1	---
4	Հայ-կաթոլիկներ						
	օրինաձին	6	9	74	56	80	65
	ապօրինաձին	---	---	---	---	---	---
5	Հրեաներ						
	օրինաձին	2	2	---	---	2	2
	ապօրինաձին	---	---	---	---	---	---
6	Մահմեդականներ (շիա, սունի)						
	օրինաձին	18	12	52	48	70	60
	ապօրինաձին	---	---	---	---	---	---
7	Եզդիներ (արևապաշտ)						
	օրինաձին	---	---	28	27	28	27
	ապօրինաձին	---	---	---	---	---	---
	Ընդամենը	422	370	1300	1193	1722	1563

ՀԱԱ Ֆ. Պ-125, ցուցակ 1, գործ 14, թ. 73-75:

**Ամուսնությունների թիվն Ալեքսանդրապոլի գավառում
ըստ դավանանքի**

փաստաթուղթ 5

№	ըստ դավանանքի	քաղաքում	գավառում	ընդամենը
1	ուղղափառ	4	5	9
2	ռուս աղանդավորական	2	3	5
3	հայ-առաքելական	151	491	642
4	հայ-կաթոլիկ	3	9	12
5	հրեա	---	---	---
6	մահմեդական (շիա, սունի)	4	12	16
7	եզդիներ (արևապաշտ)	---	8	8
	Ընդամենը	164	528	692

ՀԱԱ Ֆ. Պ-125, ցուցակ 1, գործ 14, ք. 76:

Շինությունների թիվն Ալեքսանդրապոլ քաղաքում և համանուն գավառում
փաստաթուղթ 6

№		քաղաքում		գավառում			ընդամենը
		քարից	փայտից	քարից	փայտից	քարից	փայտից
1	<i>Բնակելի տներ</i>						
	պետական	---	---	2	---	2	---
	եկեղեցական	5	---	7	---	12	---
	հանրային	1	---	3	---	4	---
	սեփական	2192	---	6695	137	8887	137
2	<i>Ոչ բնակելի՝ պահեստներ և այլն</i>						
	պետական	---	---	---	---	---	---
	եկեղեցական	2	---	---	---	2	---
	հանրային	---	---	---	---	---	---
	սեփական	15	---	---	---	15	---
3	<i>Կրպակներ</i>						
	պետական	---	---	---	---	---	---
	եկեղեցական	60	---	---	---	60	---
	հանրային	---	---	---	---	---	---
	սեփական	263	---	63	19	326	19
	<i>Ընդամենը</i>	<i>2538</i>	<i>---</i>	<i>6770</i>	<i>156</i>	<i>9308</i>	<i>156</i>

ՀԱԱ Ֆ. Պ-125, ցուցակ 1, գործ 14, ք. 77-78:

Ալեքսանդրապոլի գավառի անասնապահությունը

փաստաթուղթ 7

1. կով, ցուլ, գոմեշ-----40590	5. էշ-----1380
2. ոչխար-----65170	6. խոզ-----480
3. այծ-----19332	7. ձի-----5207
4. ուղտ-----2	<i>Ընդամենը-----132159</i>

ՀՀ ԱԱ Ֆ. Պ-125, ցուցակ 1, գործ 14, ք. 79:

АРХИВНЫЕ ДОКУМЕНТЫ О ДЕМОГРАФИИ
АЛЕКСАНДРОПОЛЬСКОГО УЕЗДА 50—60гг. XIXв.

____ Резюме ____

____ А. Айрапетян ____

Представленные вниманию читателей первые 5 из 12 документов относятся к камеральной регистрации Александропольского уезда Ереванской губернии 1852г., а следующие 7-докладные начальника Александропольского уезда, представленные статистическому комитету Ереванской губернии. Будучи классифицированы в хронологическом порядке, документы предусмотрены для специалистов-историков и широкого круга читателей.